

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

**Hovedinstruks for
Direktoratet for eksportkontroll og sanksjoner
(DEKSA)**

Fastsatt av Utenriksdepartementet med virkning fra 1. januar 2025.

Innhold

1.	Innledning.....	3
2.	Departementets myndighet og ansvar	3
3.	DEKSAs myndighet og ansvar	4
3.1.	Formål.....	4
3.2.	DEKSAs hovedoppgaver.....	4
3.3.	Juridiske rammer for oppgavene.....	5
3.4.	Direktørens myndighet og ansvar	6
4.	Krav til DEKSAs interne styring	6
4.1.	Krav til planlegging, gjennomføring og oppfølging.....	6
4.2.	Regnskapsprinsipp og regnskapsføring	7
4.3.	Anskaffelser	7
4.4.	Krav til risikostyring og internkontroll	7
4.5.	Forebyggende sikkerhet	7
4.6.	Arbeidsgiverrollen (HMS, likestilling og ikke-diskriminering).....	8
4.7.	Krav til habilitet og håndtering av innsideinformasjon	8
5.	Styringsdialogen og det faglige samarbeidet	8
5.1.	Styringsdokumenter	8
5.2.	Etatsstyringsmøter.....	8
5.3.	Fagmøter.....	9
5.4.	Nærmere om samhandling og kommunikasjon	9

1. Innledning

Direktoratet for eksportkontroll og sanksjoner (DEKSA) ble etablert ved kongelig resolusjon 9. februar 2024. DEKSA er et ordinært statlig forvaltningsorgan administrativt underlagt Utenriksdepartementet (UD).

Hovedinstruksen er fastsatt av UD med virkning fra 1. januar 2025. Formålet med hovedinstruksen er å klargjøre myndighet og ansvarsdeling mellom UD og DEKSA, og å fastsette UDs krav til direktoratets interne styring og kontroll. Hovedinstruksen må ses i sammenheng med årlige tildelingsbrev.

Økonomi- og virksomhetsstyringen i DEKSA skal følge Reglement for økonomistyring i staten (Reglementet) og Bestemmelser om økonomistyring i staten (Bestemmelsene), som samlet omtales som økonomiregelverket. Denne hovedinstruksen er bygget opp som et supplement til økonomiregelverket og gjentar derfor ikke innholdet i dette.

UD kan fastsette unntak og foreta endringer i hovedinstruksen ved behov.

2. Departementets myndighet og ansvar

UD har det overordnede administrative og budsjettmessige ansvaret for direktoratet. UD stiller krav og tildeler økonomisk ramme og fullmakter til direktoratet gjennom et årlig tildelingsbrev og eventuelle supplerende tildelingsbrev. Direktoratets resultater, styring og kontroll følges opp gjennom styringsdialogen, jf. nærmere omtale under punkt 5 nedenfor.

UD har ansvaret for politikktutviklingen innenfor direktoratets ansvarsområder. UD har ansvaret for å fastsette og uttale seg om norsk eksportkontrollpolitikk og for forståelsen av vesentlige norske forsvars- og sikkerhetspolitiske interesser. På sanksjonsfeltet tar UD stilling til om Norge skal slutte opp om andre sanksjonsregimer enn de som vedtas i FNs sikkerhetsråd og endringer i gjeldende sanksjonsregimer.

UD har instruksjonsmyndighet overfor DEKSA i saker innen DEKSAs ansvarsområde. Dette innebærer at UD kan gi DEKSA instruksjoner om bl.a. lov- og forskriftstolkning, skjønnsutøvelse og saksbehandling.

UD har ansvaret for lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester, teknologi mv. (eksportkontrollloven) og lov om gjennomføring av internasjonale sanksjoner (sanksjonsloven), herunder tolkningsspørsmål knyttet til lovene og gjennomføring av eventuelle lovendringer.

UD gjennomfører departementsforeleggelse og vedtak av forskrifter om nye sanksjonsregimer og endringer i eksisterende sanksjonsregimer, samt departementsvedtak om listeføring, basert på forberedende arbeide og utkast som lages i DEKSA.

UD har ansvar for å lede Norges deltagelse og leveranser i det internasjonale samarbeidet om eksportkontroll og sanksjoner, med mindre det er delegert til DEKSA.

UD er klageinstans for vedtak fattet av DEKSA iht. forvaltningsloven, offentleglova, eksportkontrollloven og sanksjonsloven.

UD har ansvaret for dialogen med Stortinget og andre departementer.

UD har ansvaret for den bilaterale politiske dialogen med andre lands myndigheter, samt andre lands ambassader og diplomatiske representasjoner i Norge, og trekker inn DEKSA der det er behov.

3. DEKSAs myndighet og ansvar

3.1. Formål

DEKSA er den nasjonale fagmyndigheten for eksportkontroll og sanksjoner i Norge.

Direktoratet skal iverksette regjeringens politikk og følge opp Norges internasjonale forpliktelser innenfor eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer og annen sensitiv teknologi. Det inkluderer å hindre spredning av masseødeleggelsesvåpen og leveringsmidler for slike. Direktoratet skal bidra til nasjonal sikkerhet ved å sikre at norsk sensitiv teknologi ikke tjener til å utvikle et annet lands militære evne, avledes til uønskede parter eller kan benyttes til å utøve terrorhandlinger, i strid med norsk lovgivning.

DEKSA skal ivareta Norges internasjonale forpliktelser på sanksjonsområdet, samt gjennomføring og forvaltning av sanksjoner som Norge har sluttet opp om.

3.2. DEKSAs hovedoppgaver

Regelverksforvaltning

Direktoratet har ansvar for forvaltningen av regelverket for eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi, tjenester og kunnskap og sanksjonsregelverket. Direktoratet skal behandle søknader om lisenser og tillatelser, unntak, dispensasjoner og annen myndighetsutøvelse der det følger av regelverket.

Direktoratet har også ansvar for oppfølging av vilkår satt i direktoratets vedtak etter regelverkene, og skal gjennomføre etterkontroller og revisjoner der dette er hensiktsmessig og mulig.

Direktoratet skal bidra til offentlig opplysning og årvåkenhet, og utføre veilednings-, informasjons- og opplæringsvirksomhet om eksportkontroll og sanksjoner overfor aktører i Norge som berøres av regelverkene.

Direktoratet skal informere Utlendingsdirektoratet om nye eller endrede reiserestriksjoner, i henhold til JDs generelle instruks GI-13/2022 med sikte på håndheving.

Direktoratet skal ha rutiner for å vurdere mulige brudd på eksportkontrollregelverket og sanksjonsregelverket og hvilke tiltak som skal iverksettes som følge av dette. Politiets sikkerhetstjeneste (PST) er etterforsknings- og påtalemyndighet.

Politikk- og regelverksutvikling

Direktoratet har en viktig rådgivende funksjon overfor UD og skal både på eget initiativ, og etter bestilling fra departementet, levere faglige innspill og analyser til departementet. UD kan be DEKSA utrede mulige lov- og forskriftsendringer og tolknings spørsmål knyttet til eksportkontrollloven og sanksjonsloven.

Direktoratet skal forberede og lage utkast til nye forskrifter og endringsforskrifter på sanksjonsfeltet og på eksportkontrollfeltet, samt utkast til departementsvedtak eller kongelig resolusjon basert på bestilling fra UD.

Direktoratet skal følge med på sanksjonsutviklingen internasjonalt for å sikre best mulig oversikt og bidrag til beslutningsgrunnlag for UD. Direktoratet skal utarbeide kunnskapsgrunnlag angående praktisering av ulike tiltak i henhold til sanksjonsregelverket.

Direktoratet skal utarbeide grunnlag til den årlige meldingen til Stortinget om eksport av forsvarsmateriell, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid, etter bestilling fra departementet.

Direktoratet skal utarbeide grunnlag og tilrådninger om klarering av land for mottak av forsvarsmateriell fra Norge, etter bestilling fra departementet eller på eget initiativ.

DEKSA kan gi selvstendige høringsuttalelser i spørsmål som berører direktoratets ansvarsområder. Dersom direktoratet har vært involvert i saksforberedelse av høringen, bør DEKSAs høringssvar begrenses til å kun omhandle administrative og økonomiske konsekvenser, med mindre annet er avtalt med UD.

Internasjonalt samarbeid

Direktoratet skal representere Norge i møter i multilateralt og internasjonalt samarbeid innenfor eksportkontroll og sanksjoner i samråd med departementet.

Direktoratet har ansvar for rapportering til internasjonale eksportkontrollregimer og organisasjoner om eksport av forsvarsmateriell og flerbruksvarer, i samsvar med Norges internasjonale forpliktelser.

Direktoratet skal ha dialog med andre lands eksportkontroll- og sanksjonsmyndigheter, samt ambassader og diplomatiske representasjoner i Norge, innenfor direktoratets ansvarsområder.

Nasjonalt samarbeid

Direktoratet har ansvaret for det nasjonale samarbeidet og operativ dialog om eksportkontroll og sanksjoner med Etterretningstjenesten, Politiets sikkerhetstjeneste, Tolletaten, Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet og Forsvarets forskningsinstitutt, og andre relevante offentlige virksomheter.

Direktoratet kan bli anmodet om å bidra i håndtering av hendelser i henhold til nasjonal beredskapsplan for Proliferation Security Initiative (PSI).

Direktoratet deltar i tverrsektorielle arbeidsgrupper og lignende samarbeid innenfor direktoratets ansvarsområde.

Media

Direktoratet skal svare på mediehenvendelser innenfor DEKSAs ansvarsområde.

Direktoratet skal ha et klart og brukervennlig språk i direktoratets interne og eksterne kommunikasjon.

3.3. Juridiske rammer for oppgavene

Eksportkontroll forvaltes med hjemmel i lov av 18. desember 1987 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi mv. Eksportkontrollloven gir Kongen fullmakt til å gi forskrift med nødvendige bestemmelser om gjennomføring av kontrollen. Forvaltningens gjennomføring av kontrollen er i dag regulert i Forskrift 19. juni 2013 om eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester og UD's retningslinjer for eksport av forsvarsmateriell. Departementet delegerer myndighet til DEKSA etter lov og forskrift gjennom tilfredsstillende delegasjonsvedtak.

Sanksjoner gjennomføres i Norge med hjemmel i lov av 16. april 2021 om gjennomføring av internasjonale sanksjoner. Sanksjonsloven gir Kongen fullmakt til å gi forskrift med nødvendige bestemmelser for å gjennomføre sanksjoner som er vedtatt av FNs sikkerhetsråd, samt sanksjoner vedtatt i mellomstatlige organisasjoner eller som ellers har bred internasjonal oppslutning. Sanksjonene gjennomføres i forskrift. De enkelte sanksjonsforskriftene gir direktoratet myndighet til å behandle søknader om tillatelser, unntak og dispensasjoner, samt annen myndighetsutøvelse i den grad det følger av forskriftene. DEKSAs enkeltavgjørelser i saker om unntak og dispensasjoner etter sanksjonsregelverket utgjør enkeltvedtak etter forvaltningslovens regler.

DEKSA kan fortsette etablert forvaltningspraksis fra UD. DEKSA skal informere departementet dersom gjeldende regelverk (lov, forskrift, instruks) har eller kan ha utilsiktede konsekvenser. DEKSA skal også uoppfordret gi departementet beskjed dersom direktoratet ser mulige regelverksendringer som kan bidra til å nå overordnede politiske målsettinger. Departementet vil også kunne be om særskilte evalueringer i forbindelse med praksis- og regelverksendringer.

3.4. Direktørens myndighet og ansvar

Direktoratets leder skal ha stillingstittel direktør. Nåværende direktør er ansatt for en periode på to år. Direktøren skal i fremtiden beskikkes av Kongen i statsråd på åremål for seks år, med mulighet for forlengelse i én periode.

Direktøren har ansvar for faglig og administrativ ledelse av direktoratet. Direktøren skal sørge for at aktiviteter gjennomføres innenfor gjeldende juridiske rammer og i tråd med tildelingsbrevet, hovedinstruksen, økonomiregelverket og de til enhver tid gjeldende skriftlige instruks. Direktøren har innenfor sitt område et selvstendig ansvar for at virksomheten har effektive og hensiktsmessige systemer, og rutiner med tilfredsstillende intern resultat- og økonomikontroll.

Direktøren har ansvar for å utvikle virksomheten slik at den kan gjennomføre DEKSAs samfunnsoppdrag og møte fremtidige utfordringer mest mulig effektivt innenfor gjeldende styringsrammer og disponible ressurser.

Direktøren skal varsle departementet umiddelbart dersom det innenfor DEKSAs ansvarsområder oppstår:

- kritisk risiko eller alvorlig svikt i resultatoppgjøret
- saker som kan medføre betydelig politisk oppmerksomhet
- saker som kan medføre betydelig medieoppmerksomhet
- saker av vesentlig strategisk betydning for nasjonal sikkerhet og/eller norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk
- saker av vesentlig betydning for Norges bilaterale forhold til andre land eller internasjonale organisasjoner
- saker som har betydning for utenriksministerens konstitusjonelle ansvar overfor Stortinget, og/eller Stortingets eksterne kontrollorganer

Informasjonen skal være skriftlig.

4. Krav til DEKSAs interne styring

4.1. Krav til planlegging, gjennomføring og oppfølging

DEKSA disponerer årlige tildelinger i samsvar med tildelingsbrev fra UD, Stortingets bevilgningsvedtak og forutsetninger, og gjeldende lover, regler og instruks. Direktoratet har myndighet til og ansvar for å prioritere egen virksomhet og oppgaveløsning innenfor de føringene og målformuleringene som er gitt i tildelingsbrev og andre styringsdokumenter fra departementet.

DEKSA skal ha god økonomistyring og utarbeide planer i et årlig og flerårig perspektiv. Tildelte midler skal anvendes målrettet og effektivt i tråd med forutsetningene i de årlige tildelingsbrevene fra UD. Resultater fra evalueringer skal benyttes i styringen.

4.2. Regnskapsprinsipp og regnskapsføring

DEKSA skal føre regnskapet etter periodiseringsprinsippet i henhold til de statlige regnskapsstandardene (SRS). Dette kommer i tillegg til krav til rapportering til statsregnskapet etter kontantregnskapet, jf. Bestemmelsene pkt. 3.4.2, og i tråd med årlige og varige rundskriv fra Finansdepartementet.

DEKSA avgjør i samråd med departementet eventuelle endringer i regnskapsprinsipp for virksomhetsregnskapet, jf. Bestemmelsene pkt. 3.3.2.

DEKSA skal bruke standard kontoplan som føringskontoplan, og skal rapportere til statsregnskapet etter statens kontoplan.

4.3. Anskaffelser

DEKSA skal ha systemer og rutiner som sikrer etterlevelse av regelverket for offentlige anskaffelser. Virksomheten skal ha en strategisk tilnærming til anskaffelser som bidrar til at det foretas gode anskaffelser mest mulig effektivt og i tråd med formålsbestemmelsen. Anskaffelsesarbeidet bør inngå i ledelsens internkontroll, slik at uheldig praksis kan korrigeres så snart som mulig. DEKSA skal med jevne mellomrom evaluere praksisen.

4.4. Krav til risikostyring og internkontroll

DEKSA skal ha en forsvarlig og dokumentert internkontroll. Internkontrollen skal utformes og gjennomføres slik at den gir rimelig grad av sikkerhet for at DEKSA når de mål som er fastsatt, følger føringer gitt av Stortinget og departementene, har en effektiv drift, har en pålitelig rapportering, og at lover, regler og instruksjoner følges.

DEKSA skal ha en forsvarlig risikostyring for hele virksomheten. Risikovurderingene på overordnet nivå rapporteres til UD i forbindelse med oversendelsen av årsrapporten og tertialrapportene. Vurderingene tas opp i det første etatsstyringsmøtet i året, og oppdateres til de påfølgende etatsstyringsmøtene.

Merknader fra Riksrevisjonen og Stortingets øvrige kontrollorganer skal ha høy prioritet. DEKSA skal utvikle en konkret plan for oppfølging av eventuelle feil og mangler som er pekt på av Stortingets kontrollorganer. Oppfølgingsplanen skal være tema i styringsdialogen og omtales i årsrapporten. UD skal ha kopi av den del av korrespondansen mellom DEKSA og Stortingets kontrollorganer som er relevant for UD's etatsstyring og forklaringsplikt overfor Stortingets organer.

UD skal også ha kopi av uttalelser av prinsipiell interesse fra andre ombud/tilsyn (f.eks. Likestillings- og diskrimineringsombudet eller Datatilsynet)

4.5. Forebyggende sikkerhet

Arbeid med sikkerhet skal inngå som en integrert del av all virksomhet i DEKSA. Arbeidet med sikkerhet skal være systematisk, risikobasert, lederforankret, og skal dokumenteres.

DEKSA skal vedlikeholde og videreutvikle egne styringssystemer for sikkerhet, inkludert styringssystem for informasjonssikkerhet. Styringssystemene skal være basert på anerkjente standarder. DEKSA skal utarbeide kritikalitets- og risikovurderinger for IKT-løsninger i forkant av større endringer eller anskaffelse og implementering.

Direktoratets arbeid for å opprettholde forsvarlig sikkerhetsnivå skal omtales i årsrapporten, og følgende temaer skal som minimum omtales:

- Direktoratets arbeid med systematiske risiko- og sårbarhetsanalyser. Slike analyser deles med departementet.

- Direktoratets utvikling og vedlikehold av planverk for håndtering av restrisiko som følger av uønskede hendelser.
- Direktoratets arbeid for å sikre målrettet øvingsvirksomhet i egen organisasjon.
- Direktoratets evalueringer av hendelser og øvelser, og arbeid med å følge opp læringspunkter.
- Direktoratets kunnskapshevende og bevisstgjørende tiltak.

4.6. Arbeidsgiverrollen (HMS, likestilling og ikke-diskriminering)

DEKSA skal følge opp statlig arbeidsgiverpolitikk, herunder implementere føringer og følge opp rapporteringer på personalområdet. DEKSA skal ha system for å kartlegge og følge opp risiko- og problemområder innen helse, miljø og sikkerhet, jf. Lov av 17. juni 2005 nr. 62: Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. DEKSA skal overholde aktivitets- og redegjørelsesplikten etter likestillings- og diskrimineringsloven §24 og §26. DEKSA skal redegjøre for dette arbeidet årlig i årsrapporten.

4.7. Krav til habilitet og håndtering av insideinformasjon

DEKSA skal ha rutiner på virksomhetsnivå for håndtering av habilitet etter forvaltningsloven og insideinformasjon etter verdipapirhandelloven.

5. Styringsdialogen og det faglige samarbeidet

UD har ansvar for å tilrettelegge for en forutsigbar og hensiktsmessig styringsdialog med DEKSA. All styring fra departementet til DEKSA skal være skriftlig.

5.1. Styringsdokumenter

Følgende dokumenter er de mest sentrale i styringsdialogen:

- Hovedinstruks (denne instruksen)
- Tildelingsbrev og supplerende tildelingsbrev
- Instruks om skjønnsutøvelse, lovtolkning og saksbehandling innenfor gjeldende regelverk
- Referater fra etatsstyringsmøter
- Tertialrapporter
- Årsrapport og årsregnskap

Tildelingsbrevet inneholder mål, tildelinger, rapporteringskrav, oppdrag og andre føringer for året. Tildelingsbrevet skal også inneholde en oversikt over frister for innspill til budsjettarbeidet. Nye tildelinger eller føringer gjennom året formaliseres i supplerende tildelingsbrev.

DEKSA skal skrive en årsrapport som tilfredsstillende Finansdepartementets krav til årsrapporter i statlige virksomheter. Årsrapport og øvrig rapportering skal oversendes Utenriksdepartementet innen de frister som er fastsatt i det årlige tildelingsbrevet. Krav til innholdet i rapportene skal fremgå av tildelingsbrevet.

5.2. Etatsstyringsmøter

UD avholder to etatsstyringsmøter med DEKSA i året. Tidspunkt og innhold for de to etatsstyringsmøtene skal omtales i tildelingsbrevet. Dagsorden avtales skriftlig i forkant av møtene. Ved behov, kan det avholdes ytterligere styringsmøter om særskilte tema i løpet av året. Det skal avklares på forhånd om møtet anses som et styringsmøte. Utenriksdepartementet sender omforente referater fra etatsstyringsmøtene, og eventuelle andre styringsmøter, til Riksrevisjonen.

5.3. Fagmøter

Departementet og direktoratet kan avholde fagmøter som et supplement til, styringsmøtene. Fagmøter kan initieres og gjennomføres på alle nivåer i organisasjonene. Dersom det i fagmøter oppstår behov for endringer i departementets styring av DEKSA, skal denne formidles skriftlig til DEKSA i supplerende tildelingsbrev, eller i tråd med retningslinjene for juridisk styring, jf. pkt. 3.3.

5.4. Nærmere om samhandling og kommunikasjon

Kommunikasjon av uformell karakter er en viktig del av samhandlingen mellom departementet og direktoratet. Det er viktig at den uformelle kommunikasjonen støtter opp under den formelle kommunikasjonen, og ikke skaper uklarhet. Krav til ryddig kommunikasjon er grunnleggende og følgende punkter skal overholdes:

- Styring av DEKSA skal være skriftlig og arkivføres.
- Departementet vil ha behov for å gi bestillinger til DEKSA i tillegg til tildelingsbrev i løpet av året.
- Bestillinger fra UD til DEKSA, og DEKSAs svar til UD, skal følge den til enhver tid gjeldende rutine.
- Bestillinger skal, så langt det er mulig, være avklart med DEKSA før de sendes fra UD.